

Карадениз Г.

PhD доктор

Кыргыз-Түрк Манас университети

Бишкек ш.

gulnara.karadeniz@manas.edu.kg

Абдралиева Г.Ш.

магистрант

Кыргыз-Түрк Манас университети

Бишкек ш.

gulzaada.abdralieva@manas.edu.kg

ДУАЛДЫК БИЛИМ БЕРҮҮ СИСТЕМАСЫН ЭМГЕК РЫНОГУНА АЙКАЛЫШТЫРУУ

Аннотация: Макалада Кыргыз-Түрк Манас университетинин кесиптик колледжинин студенттерине дуалдык билим берүү боюнча жүргүзүлгөн сурамжылоонун жыйынтыктары берилди.

Дуалдык билим берүү – бул теориялык билим менен практикалык колдонуунун айкалышына негизделген билим берүү системасы. Бул студенттерге иш дүйнөсүндө керектүү көндүмдөрдү камсыз кылуу менен бирге, белгилүү бир иш милдеттерин үйрөнүүгө жана командада иштөө сыяктуу көндүмдөрдү өнүктүрүүгө мүмкүнчүлүк берет. Эмгек рыногуна ылайыктуу көндүмдөрдү алуу бул система билим берүү парадигмасын аныктоочу фактор экенин көрсөтүп турат.

Студенттерге тажрыйба алууга шарт түзгөн дуалдык билим берүү теориялык билимди практикалык колдонууга айландыруу мүмкүнчүлүгүн берет. Ошентип, студенттерге иш табуу процессинде атаандаштыкта артыкчылык берилет. Бул системанын аркасында иш берүүчүлөр алардын муктаждыктарына толук жооп берген кадрларды даярдай алышат жана таланттуу талапкерлерди тандоодо талапкерлердин таланттарын жана баалуулуктарын байкоого мүмкүнчүлүк алышат.

Тагыраак айтканда, дуалдык билим берүү – бул тез өзгөрүп жаткан дүйнөлүк муктаждыктарга жооп бере ала турган, студенттерге реалдуу тажрыйба менен камсыз кылуучу жана иш берүүчүлөрдү тиешелүү көндүмдөрү бар жумушчу күчү менен камсыз кылуучу модель болуп саналат.

Негизги сөздөр: дуалдык билим берүү, теориялык билим, практика, студент, билим берүү системасы, иш берүүчүлөр, көндүмдөр, эмгек рыногу, компетенттүүлүк, тажрыйба.

Карадениз Г.

PhD доктор

Кыргызско-Турецкий университет Манас

г.Бишкек

gulnara.karadeniz@manas.edu.kg

Абдралиева Г.Ш.

магистрант

ИНТЕГРАЦИЯ СИСТЕМЫ ДУАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В РЫНОК ТРУДА

Аннотация: Дуальное образование – это образовательная система, основанная на сочетании теоретических знаний и практического применения. Это дает студентам возможность изучить конкретные рабочие задачи и развить такие навыки, как работа в команде, одновременно предоставляя им навыки, необходимые в мире труда. Приобретение навыков, соответствующих рынку труда, предполагает, что эта система является определяющим фактором образовательной парадигмы.

Дуальное образование, позволяющее студентам получить опыт, дает им возможность превратить теоретические знания в практическое применение. Таким образом, студенты получают конкурентное преимущество в процессе поиска работы. Благодаря этой системе работодатели могут подготовить персонал, полностью отвечающий их потребностям, и имеют возможность наблюдать за талантами и ценностями кандидатов при отборе талантливых кандидатов.

Говоря более конкретно, дуальное образование — это модель, которая может реагировать на быстро меняющиеся глобальные потребности, предоставляя студентам реальный опыт и предоставляя работодателям рабочую силу с соответствующими навыками.

Ключевые слова: дуальное образование, теоретические знания, практика, студент, система образования, работодатели, навыки, рынок труда, компетентность, опыт.

Karadeniz G.

PhD doctor

Kyrgyz-Turkish Manas University

Bishkek c.

gulnara.karadeniz@manas.edu.kg

Abdralieva G.Sh.

master's student

Kyrgyz-Turkish Manas University

Bishkek c.

gulzaada.abdralieva@manas.edu.kg

INTEGRATION OF THE DUAL EDUCATION SYSTEM INTO THE LABOR MARKET

Abstract: Dual education is an educational system based on the combination of theoretical knowledge and practical application. It gives students the opportunity to learn specific work tasks and develop skills such as teamwork, while providing them with the skills needed in the world of work. Acquiring skills that are relevant to the labor market suggests that this system is the determining factor of the educational paradigm.

Dual education, which allows students to gain experience, gives them the opportunity to turn theoretical knowledge into practical application. In this way, students gain a competitive advantage in the job search process. Thanks to this system, employers can prepare personnel that

fully meet their needs and have the opportunity to observe the talents and values of candidates when selecting talented candidates.

More specifically, dual education is a model that can respond to rapidly changing global needs by providing students with real-world experience and providing employers with a workforce with relevant skills.

Keywords: dual education, theoretical knowledge, practice, student, education system, employers, skills, labor market, competence, experience.

Дуалдык билим берүү системасы окутуунун жана окуунун эффективдүү ыкмасы катары барган сайын таанылууда. Бул билим берүү модели студенттерге сабакта алган теориялык билимдерин реалдуу дүйнөдө колдонууга мүмкүнчүлүк берип, академиялык билим берүү менен кесиптик билим берүүнүн ортосундагы интеграцияны түзөт.

Бүгүнкү күндө дүйнөнүн көптөгөн өлкөлөрүндө адистерди даярдоонун дуалдык системасы колдонулат. Ааламдашуу доорундагы дуалдык окутуу системасы учурдун талабына айланууда. Убакыттын өтүшү менен бардык мамлекеттер акырындык менен кесиптик билим берүүнүн көптөгөн багыттары жана адистиктери боюнча дуалдык окутуу системасына өтүшөт. Билим берүү системасында акыркы чейрек кылымда барган сайын күч алып жаткан компетенттүүлүк жана компетенттүүлүккө негизделген мамиле салттуу кадрларды даярдоо системасын кайра карап чыгууну, кесиптик билим берүүнүн бардык парадигмасын өзгөртүүнү, өзгөчө дуалдык билим берүүгө карай өзгөртүүнү камтыйт [5, 57-6].

2040-жылга чейинки мезгилге мамлекеттик өнүктүрүү стратегиясында жарыяланган башталгыч кесиптик билим берүүнүн артыкчылыктүүлугу экономиканы өнүктүрүүдө да, социалдык чөйрөдө да, анын ичинде квалификациялуу жумушчуларды даярдоодо жалпы таанылган ийгиликтерге ээ болгон өлкөлөрдүн билим берүү системасына изилдөөлөрдүн актуалдуулугун жогорулатат [6, 30-6].

Тез өзгөрүп жаткан дүйнөдө коомго ар кандай жөндөмгө ээ адамдар керек. Келечектин технологиясы чексиз монотондуу жумуштарда бирдиктүү иштөөгө даяр миллиондогон үстүртөн эрудициялуу жана бийликке механикалык түрдө баш ийген адамдарды эмес, критикалык ой жүгүртүүгө ээ, жаңы чөйрөдө өз жолун таба алган, жаңы шарттарды тез арада орното алган адамдарды талап кылат. Бул жагдай улуттук билим берүүнү жаңы өнүгкө алып чыгууну талап кылат. Тилекке каршы, азыркы билим берүү системалары бул талаптарга толук жооп бербейт. Эмгек рыногунун талаптары менен билим берүү системаларынын ортосундагы дал келбестик квалификациялуу кызматкерлердин жетишсиздигин жана жумушсуздук көйгөйлөрүн жаратат. Бул кырдаалды чечүүнүн жолу билим берүү системасын “жашоону жаңыча багытта” түзө турган структурада кайра түзүү болуп саналат [12, 10 б].

Дагы бир маанилүү маселе – социалдык жана эмгектик мамилелердин өзгөрмөлүүлүгүнөн улам орто жана жогорку кесиптик билим берүү ыкмаларын кайра баалоо зарылчылыгы [13, 36 б].

Бул жагдай окуу жайлары менен иш берүүчүлөрдүн ортосундагы натыйжалуу кызматташууну талап кылат. Бул маселенин ылайыктуу чечими билим берүүнүн дуалдык формасын орто жана жогорку билим берүү системасына интеграциялоо болушу мүмкүн. Дуалдык билим берүү теориялык окутууну жана практикалык колдонууну айкалыштырат, бул студенттерге билим алуунун алгачкы мезгилинен тартып тандап алган адистиги боюнча

адистиктерди үйрөнүүгө жана аларды белгилүү бир ишканада колдонуу аркылуу практикалык тажрыйбага ээ болууга мүмкүндүк берет. Ошентип студенттер теориялык билимдерин иште алган практикалык тажрыйбалары менен айкалыштыруу аркылуу билимдерин комплекстүү түрдө аякташат.

Дуалдык билим берүү системасы студенттерге теориялык жана практикалык билимди айкалыштыруу менен иш тажрыйбасын берет. Ал критикалык ой жүгүртүү жана технологияга негизделген дүйнөдө тез көнүү сыяктуу көндүмдөрдү өнүктүрөт.

Билим берүү менен эмгек рыногунун ортосундагы дал келбестик жумушсуздукка алып келсе, дуалдык билим берүү бул көйгөйлөрдү жоюу үчүн билим берүү системасын кайра курууга түрткү берет.

Бул максатта Кыргыз-Түрк Манас университетинин кесиптик колледжинин 3 программасы боюнча билим алып жаткан 2-курстун студенттеринин дуалдык билим берүү боюнча пикирлери изилденди. Кокус тандоо ыкмасын колдонуу менен сурамжылоодон 61 сурамжылоонун натыйжалары алынды.

Маалымат чогултуу куралы

Изилдөө сурамжылоосу эки бөлүктөн турат. Сурамжылоонун биринчи бөлүгү катышуучулардын социалдык-демографиялык жана географиялык өзгөчөлүктөрүн аныктоо үчүн 4 суроодон, экинчи бөлүгүндө дуалдык билим берүүнү өлчөө үчүн колдонулган сөз айкаштары камтылган. Изилдөөдө тандалган катышуучулар суроолорго чын жүрөктөн жооп беришти деп болжолдонууда. Иликтөө студенттердин дуалдык билим берүү жөнүндөгү ой-пикирлерин аныктоо жана алардын социалдык-демографиялык маалыматтары боюнча айырмаланбагандыгын талдоо максатын көздөгөндүктөн, изилдөө суроосу катары Н1 гипотезасы аныкталды.

Н1: Студенттердин социалдык-демографиялык маалыматтары боюнча дуалдык билим берүү жөнүндөгү ойлору ортосунда олуттуу айырма бар.

Маалыматтарды талдоо

Социалдык-демографиялык маалыматтын жыштык боюнча бөлүшгүрүлүшү боюнча айтсак, изилдөөгө катышкандардын 19,4% эркек студенттер, 80,6% студент кыздар болду. Алар жашаган аймактар боюнча, катышуучулардын 63,3%ын Нарын, Баткен, Ош жана Ысык-Көл облустарынан келген студенттер түзөт. Жашы боюнча карасак, 20 жаштагылар 6,5%, 22 жаштагылар 33,9% жана 23 жаштагылар катышуучулардын 53,2%ын түздү.

Ал эми «Иш берүүчүлөр эске алуучу өзгөчөлүктөр» боюнча изилдөөнүн жыйынтыктарына таянып, иш берүүчүлөрдүн жумушчуларды ишке алуусундагы бир нече варианттарга анализ кылсак:

- Кыргызстанда тууганчылык, тааныш-билиш аркылуу ишке орношуу мүмкүнчүлүгү дагы деле ортодон жогорку деңгээлде экендигин көрдүк. Айрыкча жаш адистердин (мисалы: окуу жайды жаңы бүтүргөн, эмгек стажысы жок) ишке орношуусу кыйынга турат, ошондуктан дээрлик көбүнчөсү тааныш аркылуу ишке орношот. Бул боюнча дагы көптөгөн изилдөөлөрдүн натыйжаларына таянып, айтсак болот: Жаштарды ата-энелери иштеген ишканада (кээде бул кызмат мураска калат) же жакын тааныштары, достору жумуш менен камсыз кылуу да кеңири практикаланып жатат. Жаш адис ошондой эле практика учурунда түзгөн байланыштарын да колдоно алат;

- Жаш адистин кесиби боюнча ишке орношуусунда кесиптик разряддын болушу да маанилүү. Сурамжылоонун жыйынтыгы көрсөткөндөй, иш берүүчүлөрдүн 70 пайызы разряд, даражаны карайт;

- Албетте, жаш адистин ишке орношуусунда базалык даярдык деңгээли да 76-77%ды түзөт. Анткени, иш берүүчүлөр ишкананын рыноктогу рейтингинин көтөрүлүшүнө салым кошо ала турган адисти ишке алууну көздөшөт;

- Окуу процессиндеги жогорку жетишкендиктери да 78%ды көрсөттү. Анткени, эгерде жаш адис окуп жүргөн кезинде жакшы жетишкендиктерге жетишсе, иштеген жеринде да ийгиликтерди жаратат деген түшүнүк бар;

- Ошондой эле, жаш адистин кесиби боюнча каалаган жеринде ишке орношуусунда ал билим алган окуу жайынын да коомдогу аброю маанилүү ролду ойноору (79%) белгилүү болду; Престиждүү окуу жайлардын бүтүрүүчүлөрү чоң компаниялар тарабынан жумушка кабыл алынат, аларга жогорку баштапкы эмгек акы сунушталат жана алар үчүн жагымдуу кесиптик карьера мүмкүнчүлүктөрү ачылат;

- Жаш адистин ишке орношуусундагы дагы бир маанилүү жагдай бул-иш тажрыйбасы же практика өткөн ишкананын аброю (83%) экендиги анык болду;

- Ал эми, анкетага катышуучулардын пикири боюнча, ишке орношуудагы иш берүүчүлөрдүн эң биринчи талабы болуп, жаш адистин инсандык сапаттары жана көндүмдөрү (84%) эсептелет. Анкени, жаңы коллективге адаптация, ишке болгон жоопкерчилик, коммуникабелдүүлүк, креативдүүлүк, мобилдүүлүк сапаттарынын болушу эң маанилүү ролду ойнойт.

Ал эми, *“Сиздин оюңузча, келечекте ийгиликтүү ишке орношуудагы эң маанилүү 5 жоопту белгиле”* деген суроонун жоопторун талдасак:

Анкетага катышуучулардын көз карашында, алдыңкы 5 жооп 87-93% тин тегерегинде тандалып алынган. Албетте, ийгиликтүү иштөөдө жаш адисте: өзүн-өзү контролдоо, өзүн көрсөтүү; жоопкерчиликтүү болуу менен бирге керектүү жерде туура чечим кабыл ала билүү жөндөмдүүлүгү; профессионалдык көндүмдөр; баарлашуу көндүмдөрү, сүйлөшүүлөрдү жүргүзө билүү, конфликттерди чече билүү; командада иштей билүү жөндөмдүүлүктөрү болушу шарт экендигин белгилешкен.

Ошентип, экономиканы ааламдашуу жана санариптештирүү менен байланышкан XXI кылымдын глобалдык чакырыктары, инженердик жана технологиядагы өзгөрүүлөрдүн ылдамдыгы, бүтүрүүчүлөрдүн заманбап профессионалдык техникалык компетенцияларга (*hard skills*) гана эмес, ошондой эле универсалдуу компетенциялардын (*soft skills*) кеңири спектрине ээ болушу, б.а. коммуникация, командада иштей билүү, системалуу жана критикалык ой жүгүртүү сыяктуу компетенцияларга ээ болуусун талап кылууда. Ошол эле учурда бардык заманбап изилдөөлөр персонал үчүн универсалдуу компетенттүүлүктүн маанилүүлүгүн дайыма жогорулатууну көрсөтүп турат.

Кийинки сурамжылоо *“Студенттерге учурда жетиштей жаткан жөндөмдөр”* боюнча болду. Бул сурамжылоонун максаты студенттер заманбап иш берүүчүлөр маанилүү деп эсептеген сапаттарга ээби же жокпу, ошону билүү. Бул изилдөөнүн натыйжалары, студенттер эки жылдык окуудан кийин ийгиликтүү ишке орношуу үчүн зарыл болгон кээ бир сапаттарга ээ экенин көрсөттү. Тагыраак айтканда, жаңы маалыматтарды издөө, жоопкерчиликти ала билүү жана туура чечим кабыл алуу, сүйлөшүүлөрдү жүргүзүү, конфликттерди чыр-чатаксыз чече билүү сыяктуу көндүмдөрү тиешелүү деңгээлде калыптанган.

Ал эми, технологиялык сабаттуулук, чет тилин билүү, базалык теориялык билим, өзүн контролдоо, өзүн көрсөтүү, ж.б.у.с. көндүмдөрдүн кесиптик ишмердүүлүктөрүндө маанилүүлүгүн түшүнгөндөрү байкалып турат.

Негизинен эле, бүтүрүүчүнүн адистиги боюнча иш тажрыйбасы жок болсо дагы жана тажрыйбалуу талапкерлерге салыштырмалуу эмгек рыногунда атаандаштыкка жөндөмдүүлүгү төмөн болсо дагы, социалдык тармактарда өзүн жарнамалоонун жакшы ойлонулган стратегиясы, кесипкөйлүккө катышуу, коллектив менен иштөө, жумуш порталдарында жүрүм-турум көндүмдөрүн өнүктүрүү - мунун баары жаш адиске баалуу потенциалдуу кызматкер катары иш берүүчүлөрдүн көңүлүн бурууга жана кирешелүү сунушту алууга мүмкүндүк берээри шексиз.

Бирок, студенттер ийгиликтүү ишке орношуу үчүн эң маанилүү деп эсептеген теориялык, өзгөчө практикалык тажрыйбанын жетишсиздиги маанилүү орунда турат. Учурда көп өлчөмдө жетишпеген көндүмдөр деп: эмгек тартибин сактоо, негизги санариптик көндүмдөр (санариптик түзүлүшпөрдү колдонуу, негизги офис программалары), кызматташууга жөндөмдүүлүк, командада иштей билүү, ишке байланыштуу кесиптик чеберчилик жана стресске туруктуулук, адаптация сыяктуу көндүмдөр белгиленген. Албетте, бул көндүмдөр жаш адис кесибине байланыштуу ишке орношуп, иштей баштаганда гана калыптанаары белгилүү. Анткени, бул көндүмдөр теория менен практика толук айкалышып, дуалдык билим берүү системасы жакшы жолго коюлганда гана бир аз үлүштүк көрсөткүчү жогорулайт деген гипотеза бар.

Table 1. Mann-Whitney U жана Kruskal-Wallis H тестинин натыйжалары

Студенттин билим берүү чөйрөсүн баалоосу	Орго чо баасы	Жынысы(Mann -Whitney U)		Жашы(Kruskal-Wallis H)		Жашаган жери (Kruskal-Wallis H)		Окуган программасы (Kruskal-Wallis H)	
		Sig.	Чечим	Sig.	Чечим	Sig.	Чечим	Sig.	Чечим
Программанын теориялык бөлүгүнүн окутуучуларынын квалификациясы/компетен түүлүгү	4.613	0.176	Кабыл алуу	0.293	Кабыл алуу	0.651	Кабыл алуу	0.135	Кабыл алуу
Өндүрүштүк окуу мастерлеринин квалификациясы/компетенциясы	4.373	0.679	Кабыл алуу	0.548	Кабыл алуу	0.994	Кабыл алуу	0.07*	Четке кагуу
Класстык бөлмөлөрдүн болушу	4.508	0.191	Кабыл алуу	0.071*	Четке кагуу	0.88	Кабыл алуу	0.821	Кабыл алуу
Окуу жабдууларынын абалы, анын ичинде өндүрүштүк окуу учун окуу жабдууларынын абалы	4.371	0.411	Кабыл алуу	0.886	Кабыл алуу	0.864	Кабыл алуу	0.422	Кабыл алуу
Окуу процессинин негизги багыты студенттерди реалдуу эмгек шарттарына жана эмгек рыногуна чыгууга даярдоо	4.443	0.443	Кабыл алуу	0.956	Кабыл алуу	0.513	Кабыл алуу	0.056*	Четке кагуу

*: $p < 0,10$, **: $p < 0,05$

Студенттердин кесиптик жана күнүмдүк тапшырмаларды аткаруу жөндөмүн баалоо	Орточо баа	Жынысы(Mann-Whitney U)		Жашы (Kruskal-Wallis H)		Жашаган жери (Kruskal-Wallis H)		Окуган программасы (Kruskal-Wallis H)	
		Sig.	Чечим	Sig.	Чечим	Sig.	Чечим	Sig.	Чечим
Маалыматты издөө, талдоо жана чечмелөө	4.295	0.992	Кабыл алуу	0.28	Кабыл алуу	0.345	Кабыл алуу	0.04**	Четке кагуу
Башкалар менен өз ара аракеттенүү/кызматташуу жөндөмдүүлүгү	4.361	0.327	Кабыл алуу	0.511	Кабыл алуу	0.074*	Четке кагуу	0.166	Кабыл алуу
Максатка жетүү үчүн керектүү көндүмдөрдү аныктоо жана алуу	4.459	0.952	Кабыл алуу	0.585	Кабыл алуу	0.632	Кабыл алуу	0.494	Кабыл алуу

*: $p < 0,10$, **: $p < 0,05$

Mann-Whitney U жана Kruskal-Wallis H тестинин натыйжалары таблицанда берилген. Тесттер студенттердин билим алуу чөйрөсүн жана алардын кесиптик күнүмдүк тапшырмаларды аткаруудагы көндүмдөрүн баалоо үчүн өткөрүлдү. Орточо жана р-баалуулуктар (Sig.) жынысы, жашы, жашаган аймагы жана изилденген программа сыяктуу өзгөрмөлөргө ылайык берилет. Mann-Whitney U тести көбүнчө эки көз карандысыз топтун ортосундагы медианалардын айырмасын текшерүү үчүн колдонулат, ал эми Kruskal-Wallis H тести үч же андан көп көз карандысыз топтордун медианаларын салыштыруу үчүн колдонулат.

Таблицанын биринчи бөлүгүндө студенттердин билим берүү чөйрөсүнө баа берүүлөрү камтылган жана алардын орточо көрсөткүчтөрү 4,3 жана 4,6 ортосунда өзгөрөт. Бул баалуулуктар студенттер жалпысынан оң билим берүү чөйрөсүн баалай турганын көрсөтүп турат. Экинчи бөлүк студенттердин күнүмдүк тапшырмаларды аткаруудагы көндүмдөрүн баалоону камтыйт жана бул жерде орточо көрсөткүчтөр 4,2 жана 4,4 ортосунда өзгөрөт, бул дагы жалпысынан оң баа.

Эки баалоо үчүн көпчүлүк р-баалуулуктар 0,05тен жогору, бул жынысы, жашы, жашаган аймагы жана изилденген программа студенттердин баалоосунда статистикалык жактан маанилүү айырмачылыкты жаратпайт. Кабыл алуу чечими, эгерде р-мааниси 0,05тен жогору болсо, бул эч кандай мааниге ээ эмес деген жыйынтыкка келди. Бирок, "жашаган аймак" жана "окулган программа" категорияларында көрсөтүлгөн р-маанилери 0,07 жана 0,056 сыяктуу 0,05ке жакын маанилерди көрсөтөт, бул өзгөрмөлөр студенттердин баалоосуна потенциалдуу таасирин тийгизиши мүмкүн дегенди билдирет. Ошо сыяктуу эле, студенттердин көндүмдөрүн баалоодо "жашаган аймак" жана "окуган программасы" категориясында олуттуу айырмачылык табылды, бул социалдык-демографиялык өзгөрмөлөр студенттердин баалоосуна статистикалык жактан олуттуу таасир этиши мүмкүн экенин көрсөтүп турат.

Корутунду

Жыйынтыктап айтканда, дуалдык билим берүү системасы окуу жайын бүтүргөндөн кийин тигил же бул тармак боюнча адистик дипломуна эле ээ болбостон, алар дуалдык окуудан өткөн уюмдун же ишкананын өзгөчөлүгүн эске алуу менен ар кандай кесиптик көйгөйлөрдү өз алдынча чече ала турган кадрларды даярдоого мүмкүндүк берет.

Мындай адистердин өндүрүш үчүн баалуулугун катардагы бүтүрүүчүлөр менен салыштырууга болбойт, алардан орто жана жогорку звенодогу жетекчилер өсүп чыккан кадрдык резервге талапкерлер катары таянышат.

Ошентип, окутуунун дуалдык формасы орто кесиптик билим берүүнүн мамлекеттик билим берүү стандартынын талаптарын ишке ашырууну камсыз кылган теориялык даярдыктын деңгээлин сактоо менен окуу процессинин практикалык компонентин олуттуу түрдө бекемдөөгө мүмкүндүк берет жана орто кесиптик билим берүүнүн мамлекеттик билим берүү стандартынын талаптарын чечүүгө жардам берет. Ишканаларды квалификациялуу жана кесипкөй кадрлар менен камсыз кылуу үчүн өндүрүш тармагы менен билим берүүнүн ортосундагы реалдуу байланышты орнотууга зор салымын кошот.

Адабияттар:

1. Асаналиев М.К. Дуальное образование – проблемы становления и развития в Кыргызстане. <https://Topuch.Com/Dualenoe-Obrazovanie-Problemi-Stanovleniya-I-Razvitiya-V-Kirgi/Index.Html>
2. Булавко О.В., Иваницкая М.В. Дуальная система обучения для производства и образовательных организаций // Электронный научно-методический журнал Омского ГАУ. – 2017. – Спецвыпуск №3. – Url <http://Ejournal.Omgau.Ru/Index.Php/Spetsvypusk-3/36-Spets03/720-00258.> - Issn 2413-4066
3. Васенин Е.И., Голубева В.П. Дуальная система образования как успешный проводник профессиональной и социальной адаптации выпускника колледжа/
<http://Пгatk.Рф/About/Interaction-With-Employers/Publikaciya.Pdf>
4. Воробьева, И. М. Опыт дуального образования как возможный путь повышения эффективности профориентации будущих абитуриентов и профессиональной подготовки студентов технических вузов / И. М. Воробьева. – Текст: Непосредственный // Молодой ученый. – 2015, № 11 (91). – С. 1310-1313. – Url: <https://Moluch.Ru/Archive/91/19810/>
5. Добаев К. Д. «Дуальное образование: Проблемы становления и развития в Кыргызстане» Вестник Известия Кыргызской Академии
https://Kao.Kg/Images/Stories/Doc/I440_008.Pdf
6. Мамбетакунов Э.М., Тайиров М.М., Токтогулов А.Т., Орунбаев Т.А. Дуальная форма начального профессионального образования в Кыргызстане
<https://Cyberleninka.Ru/Article/N/Dualnaya-Forma-Nachalno-go-Professionalno-go-Obrazovaniya-V-Kyrgyzstane/Viewer>
7. Ковырева В.Н. Дуальная система образования / Всероссийская научно-практическая конференция «Дуальное образование: Опыт, проблемы, перспективы» (Краснодар, 25 апреля 2019 г.) <https://Izd-Mn.Com/Pdf/29mnnpk19.Pdf>
8. Колесникова, Е. В. Профессиональная подготовка в Германии / Е. В. Колесникова, В. М. Панфилова. Текст: Непосредственный // Молодой ученый. – 2020, № 15 (305). – С. 50-52.
9. Наталия Куделя (Гейдельберг). Дуальное образование В Германии: Плюсы и минусы/Журнал «Партнер» №9 (240) 2017г <https://Www.Partner-Infom.De/Partner/Detail/2017/9/269/8706/Dualnoe-Obrazovanie-Pljusy-I-Minusy?Lang=Ru>
10. Петрова И.В. Преимущества дуального обучения перед традиционными формами подготовки специалистов. / Xiv - Всероссийская интернет – конференция/ <http://Проф-Обр.Рф/Stuff/12-1-0-205>

11. Покровская Е.А. Дуальное образование как фактор успешного трудоустройства выпускников СПО/ Всероссийская научно-практическая конференция «Дуальное образование: Опыт, проблемы, перспективы» (Краснодар, 25 апреля 2019 г.) <https://Izd-Mn.Com/Pdf/29mnnpk19.Pdf>
12. Сеницын Ю.Н. Дуальное обучение как часть постиндустриального образования/Всероссийская научно-практическая конференция «Дуальное образование: Опыт, проблемы, перспективы» (Краснодар, 25 апреля 2019 г.) <https://Izd-Mn.Com/Pdf/29mnnpk19.Pdf>
13. Хентонен А.Г., Мищерин Э.О. Опыт дуального образования: сравнительный анализ / Всероссийская научно-практическая конференция «Дуальное образование: Опыт, проблемы, перспективы» (Краснодар, 25 апреля 2019 г.) <https://Izd-Mn.Com/Pdf/29mnnpk19.Pdf>

Рецензент: педагогика илимдеринин кандидаты, доцент Орусбаева Т.А.